

ondubbelzinnig als verantwoordelijkheid en bevoegdheid moeten toegewezen worden aan de Gemeenschappen. Dit zou in deze kontekst ook betekenen dat men de middelen moet geven aan degene die de verantwoordelijkheden heeft.

Wilfried MEYVIS
Assistent afdeling strafrecht, strafvordering, kriminologie K.U. Leuven
Koördinator Vlaamse Federatie voor Forensisch Welzijnswerk

SNELRECHT OF SNELLER RECHT

De pers meldt dat de regering een voorstel van de Minister van Justitie goedkeurde dat een snelrechtprocedure regelt (*De Morgen*, 9 mei 1992).

De concrete uitwerking heeft het publiek nog niet bereikt maar enkele bedenkingen kunnen toch niet wachten.

1. Uitgangspunt

Het behoeft geen betoog dat het voor het slachtoffer belangrijk is dat de dader snel na de feiten zou worden berecht en dat een sanctie alleen zinvol is wanneer zij kort na de feiten wordt ondergaan, zodat zowel voor de dader als voor het slachtoffer het verband tussen het misdrijf en de sanctie duidelijk zou zijn.

2. Problemen met snelrecht

Een bijzondere snelrechtprocedure en de berechting ten gronde binnen de 24 uur stellen de volgende problemen.

2.1. Het lijkt niet mogelijk een algemeen geldend criterium te bedenken dat de misdrijven omschrijft die aan een dergelijke procedure zouden moeten worden onderworpen (een misdrijf kan technisch een misdaad zijn en minder zware gevolgen hebben dan een overtreding, terwijl feiten met eenzelfde strafrechtelijke kwalificatie niet steeds vatbaar zijn voor een snelle procedure). D.w.z. dat de misdrijven die aan een snelrechtprocedure zouden worden onderworpen noch door hun juridische omschrijving noch door hun feitelijke toedracht kunnen geïsoleerd worden zonder het gelijkheidsbeginsel aan te tasten. In de praktijk zal het dus de behandelende substituut zijn die zal beslissen of een zaak voor snelrecht vatbaar is of niet, met alle vragen die dit oproept.

2.2. Er is een grondwettelijk bezwaar. Voor alle criminele zaken werd een jury ingesteld (art. 98 G.W.). Criminele zaken zijn deze bestraft met criminele straffen zoals bepaald in Boek I Strafwetboek. De correctionalisering door het aannemen van verzachtende omstandigheden kan dus niet uit de weg worden gegaan, zolang

de globale hervorming van Boek I Strafwetboek niet wordt aangepakt (wat enkel zinnig kan gebeuren wanneer ook het bijzonder strafrecht en het strafprocesrecht worden herwerkt). Zolang de correctionalisering niet wordt overbodig gemaakt, is het ondenkbaar beduidende tijdswinst te boeken in de afhandeling van strafzaken.

Er wordt gedacht aan het declasseren van een aantal misdrijven door het feit van zijn gevolgen te scheiden. Bij een dergelijke casuïstische aanpak mag niet uit het oog verloren worden dat dit verregaande gevolgen heeft, b.v. wat de invloed van objectieve verzwarende omstandigheden op mededaders betreft. Een dergelijke scheiding kan aanvaardbaar zijn voor kleine criminaliteit, is zij ook wenselijk bij zware misdaden?

Moet niet veeleer het gehele bijzonder strafrecht worden herschreven, waarbij de strafmaten, ook voor misdaden, aan de hedendaagse realiteit worden aangepast, eerder dan te sleutelen aan het declasseren van misdaden?

Een andere democratische denkplaatje mag trouwens niet uit het oog verloren worden. In een tijd van vervreemding tussen burger en overheid is het wenselijk de burger dichter te betrekken bij de werking van de instellingen, ook van het gerecht. Art. 98 G.W. biedt hiertoe de gelegenheid: door een radicale vereenvoudiging van de procedure van het juryproces zou het mogelijk zijn de jury de taak te laten opnemen die de grondwetgever hem toeschreef.

2.3. Er stellen zich enkele technische problemen.

2.3.1. Wat gebeurt er wanneer de dader veroordeeld werd in een snelrechtprocedure en er achteraf blijkt dat het slechts ging om één feit in een reeks gepleegd met hetzelfde feitelijk opzet? Volgens de geldende rechtspraak en rechtsleer zou de dader, gelet op de opslorping, niet meer veroordeeld kunnen worden. Het oordeel over de eenheid van feitelijk opzet is een oordeel over de toedracht van feiten. Hoe kan hierin wetgevend worden tussengekomen?

2.3.2. Volgens artikel 17 van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie moeten in de bij die wet voorziene gevallen afschriften van vonnissen, verslagen van de probatiecommissie en op aanvraag de processtukken die aanleiding gaven tot uitstel of opschorting worden gevoegd. Het lijkt uitgesloten dit binnen de termijnen van een snelrechtprocedure te realiseren.

2.4. Er bestaan ernstige twijfels over de praktische doenbaarheid. Tenzij er zou geopteerd worden voor een volledig mondelinge procedure die radicaal breekt met de geldende principes is het materieel niet mogelijk dat en de rechter, en de raadsman van de verdediging, en deze van de toekomstige burgerlijke partij en de ambtenaar van het openbaar ministerie binnen de 24 uur kennis zouden nemen van het dossier en tegelijk hun opdracht naar behoren zouden vervullen. Kopies bieden niet de waarborg dat alle betrokkenen dezelfde stukken te zien kregen.

2.5. Het gevaar wordt reëel dat aan de essentie van een zaak wordt voorbijgegaan. Het heeft zijn belang een hooligan binnen kort bestek te berechten. Is het

niet belangrijker om hem samen met zijn mededaders te vervolgen nadat de georganiseerde context van hun optreden werd aan het licht gebracht?

2.6. Het lijkt moeilijk de belangen van de benadeelde binnen een snelrechtprocedure veilig te stellen. De praktijk wijst uit dat het dikwijls niet mogelijk is de juiste benadeelde binnen kort bestek te identificeren en deze is niet altijd bij machte om zijn nadeel onmiddellijk te omschrijven. Wordt hij gedwongen achteraf de burgerlijke rechter te vatten, dan dient hij zelf de hogere kosten daarvan voor te schieten en draagt hij de last het verband te bewijzen tussen de bestrafte feiten en het geleden nadeel. Zoals de strafvordering er thans uitziet is het niet mogelijk het openbaar ministerie te gelasten met de belangen van de benadeelde. Deze dient derhalve zelf voor zijn belangen op te komen, maar zal hij zich binnen de zeer korte termijn die in de pers wordt vermeld kunnen vrijmaken om zijn eis te stellen of om een raadsman aan te spreken?

2.7. Wie vertrouwd is met strafrechtbanken weet dat er thans reeds een onevenredige aandacht gaat naar kleine criminaliteit. Het gevaar is niet denkbeeldig dat dit onevenwicht door snelrecht in de hand wordt gewerkt.

2.8. Er bestaan ernstige twijfels of de rechten van de verdediging kunnen gevrijwaard worden. Hoe zal de verdediging b.v. bewijskrachtige informatie kunnen verzamelen over de familiale en sociale toestand die de strafmaat zou kunnen beïnvloeden, hoe zal binnen de zeer korte tijd die voorzien wordt een herkenning kunnen gebeuren die aan de regels van de kunst beantwoordt (d.w.z. waarbij de verdachte wordt aangewezen in een groep van gelijkaardige personen en niet waarbij de benadeelde één persoon ter herkenning wordt voorgeleid), zal men nog kunnen confronteren, enz.?

2.9. Door het invoeren van gespecialiseerde rechtbanken dreigt het gevaar voor institutionalisering van ongelijkheden in de strafmaat, o.m. door overreactie. Bestaat er geen neiging om onmiddellijk na de feiten zwaarder te straffen? Aldus ontstaan de paradoxale toestand dat de daders van zwaardere feiten die niet onmiddellijk kunnen worden berecht dit nadeel niet zouden moeten torsen.

2.10. In de pers worden snelrecht en alternatieve straffen in een adem vermeld (typevoorbeeld: de vandaal die bloemperken zou moeten aanleggen). De uitvoering hiervan is problematisch: het uitwerken van concrete alternatieve sancties vergt meer dan 24 uren en veronderstelt de tussenkomst van talrijke vooralsnog onbestaande of onderbemande diensten. Het invoeren daarvan is slechts denkbaar bij een geïntegreerde hervorming van minstens Boek I Strafwetboek. Het lijkt weinig aannemelijk dat de rechter een blanco-sanctie zou moeten uitspreken die dan achteraf door diverse diensten zou worden ingevuld.

2.11. Indien het invoeren van permanenties wordt overwogen dient *eerst* de vereiste infrastructuur te worden voorzien: informatiseren van politie, parket en rechtbank, het voorzien van burelen waar de rechters hun dossiers zouden kunnen instuderen, het uitbreiden van de kaders zodat het invoeren van nachtwerk kan samengaan met het toekennen van inhaalrust, verwarming, verlichting en be-

veiliging der gebouwen, ook 's nachts. Wordt de wet eerst veranderd en wordt er pas dan aan middelen gedacht, dan zal een holle structuur zijn opgericht waarvan de slechte werking, ten onrechte, aan de magistraten zal worden verweten.

2.12. Hoe valt snelrecht te verzoenen met de door het E.V.R.M. en het BUPO gewaarborgde rechten, zoals het recht op de tussenkomst van een tolk, het recht op voldoende tijd en faciliteiten nodig voor de voorbereiding van de verdediging, het recht op bijstand van een raadsman naar eigen keuze, het recht getuigen te ondervragen of te doen ondervragen, enz.?

Ieder heeft het recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie. Is 24 uur een redelijke termijn? In elk geval is het openbaar ministerie, aan wie een grote rol wordt toebedeeld in het kader van strafbemiddeling en praetoriaanse probatie, geen onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie.

2.13. Snelrecht heeft alleen maar zin indien ook in graad van beroep een snelrechtprocedure wordt voorzien. Hoe ziet een dergelijke procedure eruit?

2.14. In de huidige stand van de wetgeving, rechtspraak en rechtsleer is het een recht van de verdachte om verstek te laten gaan. Verliest de verdachte dit recht in een snelrechtprocedure? Wordt dan het gelijkheidsbeginsel niet aangetast? Of wordt deze procedure alleen toegepast met instemming van de verdachte?

2.15. Ten slotte valt het op dat het invoeren van een snelrechtprocedure ingaat tegen recente evoluties in het strafrecht waarbij o.m. het inzagerecht van de verdachte werd verruimd, de bewijsvoering werd verfijnd en waar van de onderzoekers wordt gevraagd dat zij naast de feiten ook aandacht zouden hebben voor het slachtoffer, de dader en de omstandigheden van het misdrijf.

Er is een evidente contradictie – minstens in de opzet – tussen de geplande snelrechtprocedure en de nieuwe wet op de voorlopige hechtenis van 20 juli 1990, waar o.m. de voorwaarden voor het verlenen van een bevel tot aanhouding werden beperkt tot de gevallen van volstreekte noodzakelijkheid voor de openbare veiligheid en indien het feit voor de verdachte van een correctionele hoofdgevangenisstraf van 1 jaar of een zwaardere straf tot gevolg kan hebben. Herinneren we dat artikel 16 van die wet uitdrukkelijk stelt dat niet mag worden aangehouden met het oog op een onmiddellijke bestraffing, noch met het oog op de uitoefening van enige andere vorm van dwang.

3. Een andere mogelijkheid: sneller recht

Teneinde te voldoen aan de verwachtingen van de slachtoffers en de zin van de sanctie t.o.v. de daders te herstellen, dient niet zozeer aan snelrecht te worden gedacht, maar moet de werking van het recht worden versneld. De wet laat in haar huidige vorm toe om de zaken binnen uiterst kort bestek te berechten: de termijn om te verschijnen bedraagt slechts 10 dagen (art. 146 en 184 Sv.), terwijl vrijwilli-

ge verschijning op kortere termijn mogelijk is. Een snellere berechting vraagt geen wetswijziging maar wel een snellere toepassing van de bestaande wet,

- door het verkorten van de termijn tussen de vaststelling van het feit enerzijds en het opstellen en verzenden van het proces-verbaal anderzijds;
- door on-line toegang tot het strafregister (dit stuk dat een essentieel bestanddeel van het dossier uitmaakt en de rechter moet toelaten de straf te personaliseren laat soms tot drie maanden op zich wachten);
- door de invoering van moderne burotica;
- door de rechtbanken zo in te richten dat er steeds zittingen beschikbaar zijn om zaken binnen kort bestek te fixeren;
- door de hand te houden aan het verlenen van uitstel;
- door de werking van de probatiecommissies te verbeteren;
- door de straffen uit te voeren binnen korte tijd na de uitspraak ervan.

Thans stelt zich de vraag waarom de verschijning binnen de termijn van tien dagen die reeds in de wet is ingeschreven niet mogelijk is.

De lege ferenda is de versnelling en verbetering van de strafrechtsbedeling alleen mogelijk door een fundamentele hervorming zoals zij door de koninklijke commissarissen BEKAERT en LEGROS werden ingezet.

Alain BLOCH
Rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent